

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-8-84-2>

УДК 811.124'373.46:34

Микитка М.-Д.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІТИЧНІ ТЕРМІНИ У СКЛАДІ ЛАТИНСЬКОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Анотація. У статті розглянуто особливості аналітичного творення латинських релігійних термінів. Розглянуто два типи аналітичних термінів, властиві для релігійної термінології: терміни-фраземи (нерозкладні словосполучення) та вільні словосполучення. Особливу увагу звернено на основні типи семантико-синтаксичних відношень, виявлених у досліджуваній групі термінів, а саме: атрибутивні, об'єктні, апозитивні, обставинні та комплективні. За компонентною структурою, досліджуваний фонд латинських релігійних терміносполучень поділено на прості (двокомпонентні) та ускладнені (три- та багатокомпонентні) словосполучення. Виявлено, що найчисленнішу групу складають двокомпонентні терміносполучення. У дослідженні визначено типові структурні моделі, за якими створюються терміни-словосполучення релігійної терміносистеми латинської мови.

Ключові слова: аналітичний термін, термін-словосполучення, семантична структура, структурна модель, синтаксичні відношення.

Mykytka Marta-Dzvenyslava

Lviv Ivan Franko National University

ANALYTICAL TERMS AS A PART OF LATIN RELIGIOUS TERMINOLOGY

Summary. The present article deals with the main peculiarities of Latin religious multicomponent terms. These terms has been specified as terms, which include several lexical units and in linguistics are called analytical terms, analytical nominations, multicomponent terms. Many recent studies have focused on problems of multicomponent terms within different terminological systems. Besides, one should note that there exist no studies, which refer to the Latin religious analytical terms. Thus, the relevance of this article is due to the needs of a comprehensive study of structural-semantic and syntactic features of religious terms and the identification of typological models of their creation. In brief, the paper also describes two types of analytical terms inherent to Latin religious terminology such as term-phrasemes (set phrase, idiomatic phrase, which could not be decomposed) and free phrases, components of which could exist independently of one another. However, the focus then shifts to the description of the main types of semantic-syntactic relations found in the studied group of terms, namely attributive, object, appositive, circumstantial and complete. According to the research, it is illustrated that the most common type of relations within religious terms are attributive and appositive. The prevalence of the latter ones can be explained by the fact that religious terminology is prone to idiomatic expressions. Special reference is made to the typical structural models, according to which the analytical terms of the Latin religious terminology are created. More specifically, morphological and quantitative structure of multicomponent terms are revealed. Morphological structure shows that nouns and adjectives take part in term creation more often than the other parts of speech. Despite the significant implications of the pushback, this analysis shows that multicomponent terms are not so harmful for terminology as they are considered to be. Moreover, with the help of analytical terms, we're possible to express necessary features more precisely as they are able to produce additional clarifying characteristics to common words.

Keywords: religious term, analytical term, semantic structure, structural model, syntactic relations.

Постановка проблеми. Латинська релігійна термінологія є своєрідною за своєю структурою та семантичним наповненням. У зв'язку з наявністю численних запозичень з давньогрецької та гебрійської мов, чималою кількістю метафоричних зворотів, взаємодією з загальнолітературними словами можемо стверджувати, що більшість латинських релігійних термінів не відповідає тим вимогам, які висуває до терміна сучасна наука: точність та однозначність, відсутність синонімії, стилістична нейтральність, тенденція до обмеження багатокомпонентних термінологічних словосполучень відносна незалежність від контексту [4, с. 12-13]. Характерною особливістю релігійної термінології є тенденція до поповнення новими термінами шляхом аналітичної деривації. Терміни-словосполучення є видими поняттями, які виявляють здатність до конкретизації значення завдяки залежним словам, не підлягають небажанам впливам омонімії та синонімії, що заважає точності та однозначності терміна. Крім того, синтагматичне нарощен-

ня компонентів та їх різна конфігурація створює необмежені можливості для поповнення термінофонду за рахунок таких терміносполучень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналітичні терміни є предметом лінгвістичних розвідок як у вітчизняному, так і зарубіжному мовознавстві протягом багатьох десятиліть. Зокрема, проблема складених термінів висвітлюється у працях таких відомих науковців як Ф. Циткина, Т. Панько, В. Даниленко, О. Тараненко, Д. Лотте, Р. Головін, В. Лейчик, О. Покровська та ін. В українській лінгвістиці проблемою термінологічних словосполучень на основі різних терміносистем займались Н. Новоставська (філософська термінологія), Д. Шапран (маркетингова термінологія), Л. Гаращенко (науково-технічна термінологія), О. Петрина (банківська термінологія), О. Чуешкова (економічна термінологія), О. Романова (швацька термінологія), П. Мацьків (релігійна термінологія), О. Богуш (астрономічна термінологія). Х. Бабяк розглянула латинські риторичні терміносполучення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У складі латинської релігійної термінології міститься чимало термінів-словосполучень, що є цікавим матеріалом для дослідження закономірностей формування аналітичних термінів, їхньої формальної структури, виявлення основних типів семантико-синтаксичних відношень у таких найменуваннях. Аналітичні терміни у межах релігійної терміносистеми латинської мови (далі – РТЛМ) ще не були об'єктом спеціального вивчення, що і визначає наукову новизну нашого дослідження. А його актуальність зумовлюється потребами комплексного дослідження структурно-семантичних та синтаксичних особливостей релігійних терміносполучень та виявленням типологічних моделей їх творення.

Мета статті. Головною метою цієї статті є виявити закономірності формування термінологічних словосполучень латинської релігійної терміносистеми, визначити найпоширеніші структурні моделі та їх компонентний склад.

Виклад основного матеріалу. Терміни, до складу яких входить декілька лексичних одиниць, у мовознавстві називають *багатокомпонентні терміни, терміни-словосполуки, аналітичні терміни, аналітичні номінації, полікомпонентні терміни*. У нашому дослідженні ми послуговуватимось номінаціями *аналітичні терміни та терміни-словосполучення*.

Питання статусу термінів-словосполучень у ієрархічній системі мови розв'язують у мовознавстві неоднозначно: більшість науковців вважає їх об'єктом термінознавства, а деякі вчені виводять такі мовні одиниці за межі термінології і пропонують розглядати серед фразеологізмів [14, с. 168].

Як зазначає М. Годована, аналітичні терміни є продуктивними і, на відміну від термінів-однословів, виявляють більшу здатність до конкретизації значень завдяки їхній можливості надавати додаткові уточнювальні галузеві характеристики загальноживаним словам [2, с. 101]. Подібну думку висловлює О. Чуешкова, додаючи, що вони майже не зазнають шкідливого впливу омонімії, помітно менше синонімізуються; їм властива можливість гнучкішої класифікації та систематизації за певними моделями [15, с. 32].

З погляду смислової цілісності та семантичної розчленованості, релігійні терміносполучення латинської мови можна диференціювати наступним чином:

1) Термінологізовані нерозкладні словосполучення або терміни-фраземи виникли внаслідок метафоричного та метонімічного перекладу семантичної структури і їх внутрішня форма вже не усвідомлюється. Українська дослідниця А. Куза визначає релігійні фразеологічні одиниці як стійкі, часто відтворювані у мові словосполуки з високим рівнем образності, експресії, абстракції, символіки, узагальнення, з релігійною семантикою або релігійною конотацією і релігійними компонентами [7, с. 17]. Це повноправні терміни, які не мають відповідних «суто термінологічних» синонімів у терміносистемі, до якої вони належать, виникають у фаховій мові на основі метафоризації і мають досить віддалену та розмиту вмотивованість [16, с. 228].

У РТЛМ налічуємо цілий ряд терміносполучень ідіоматичного характеру, наприклад: *gens tenebrarum* (Conf, VII, 2) – плем'я темряви; *infelix pecus* (Conf, III, 2) – нещасна вівця; *innocens sanguis* (Conf, IX, 12) – невинна кров; *convallis plorationis* (Conf, IV, 12) – долина плачу; *vepres libidinum* (Conf, II, 3) – терня пристрастей; *divini libri* (Conf, VI, 3) – Святі книги (Святе Письмо); *fides verax* (Conf, VIII, 2) / *verba certa* (Conf, VIII, 2) – Символ віри; *in regione mortis* (Conf, IV, 12) – в околицях смерті; *in nido ecclesiae* (Conf, IV, 16) – у гніздечку церкви; *plateae Babyloniae* (Conf, II, 3) – майдани Вавилону (метаф.: розпусне життя); *ventos pascere* (Conf, IV, 2) – випасати вітри (метаф.: служити науці секти).

2) Розкладні термінологічні словосполучення – це відносно вільні словосполучення, до складу яких входять термінологічні компоненти, які зберігають самостійність поняттєвого змісту як окремі одиниці [12, с. 99], наприклад: *turgidus spiritus* (Conf, IX, 4) – гордий дух; *laqueus mortis* (Conf, V, 7) – тенета смерті; *voluntas dei* (Conf, XI, 10) – воля Божа; *fomentum veritatis* (Conf, IX, 12) – бальзам правди; *aeterna sapientia* (Conf, IX, 10) – вічна мудрість; *diuturna oratio* (Conf, VIII, 6) – довга молитва та ін.

Термін-словосполучення є різновидом стійкого словосполучення. У загальнономовному аспекті стійкість словосполучення зазвичай визначається зрощеністю компонентів та частотністю вживання. Елементи, що входять до складу термінологічних словосполучень, поєднуються за певними лексичними та граматичними правилами відповідно до закону валентності, тобто здатності входити до словосполучення на підставі дистрибутивних особливостей компонентів [3, с. 15]. Термінологізоване словосполучення має властивості терміна-лексеми, з одного боку, та властивості терміна-словосполучення – із другого. Як термін воно характеризується системністю, наявністю дефініцій, тенденцією до моносемії в межах свого термінологічного поля, відсутністю експресії, стилістичною нейтральністю [10, с. 14]. Як словосполучення – такі терміни є синтаксичними конструкціями, які існують на основі сурядного чи підрядного зв'язку, де одне слово є головним (стрижневим), а інше – залежним (підрядним): *genus humanus* (Conf, IX, 6) – рід людський; *via vitae* (Conf, X, 34) – шлях життя; *inimici scripturae* (Conf, IX, 4) – вороги Письма та ін.

Сурядний зв'язок визначається граматичною рівноправністю та незалежністю одного компонента від іншого, та, як правило, є менш продуктивним, ніж підрядний. В залежності від кількості компонентів та способу їх сполучення, розрізняють закритий та відкритий сурядний зв'язок. У закритому з допомогою сполучника поєднуються лише два компоненти, наприклад: *caro et sanguis* (Conf, V, 2) – тіло і кров; *bonum et malum* (Conf, VI, 16) – добро і зло; *panis et vinum* (Per. Aeth. XIII, 4) – хліб і вино; *creator et ordinator* (Conf, IV, 3) – Творець та Упорядник; *terra et cinis* (Conf, I, 6) – прах і попіл; *suavitas et origo iustitiae* (Conf, IV, 3) – Солодощі і Джерело милосердя; *caput et corpus ecclesiae* (Conf, XIII, 34) – голова та тіло Церкви; *anima religiosa et pia* (Conf, IX, 11) – побожні і свята душа.

У відкритому сурядному зв'язку поєднується більша кількість компонентів, проте таких найменувань виявлено небагато: *te summum et solum et verum deum* (Conf, VII, 1) – Тебе, Найвищого, Єдиного і Правдивого Бога;

Серед релігійних термінів-словосполучень, компоненти яких об'єднані підрядним зв'язком (на основі якого один з компонентів є головним, а інший залежним словом), переважну більшість становлять двокомпонентні конструкції, у яких визначуване слово виражене іменником, а визначаюче – прикметником, іменником у генетиві, або ж рідше, дієсловом чи дієприкметником. Серед основних типів семантико-синтаксичних відношень, виявлених у досліджуваній групі термінів, найчастіше зустрічаються атрибутивні, об'єктні, апозитивні, обставинні та комплексивні.

Атрибутивні словосполучення складаються з підпорядковувальних слів, переважно іменників, і слів з атрибутивною функцією, що розкривають або уточнюють значення перших, поєднуються відповідними граматичними зв'язками й стоять у постпозиції чи препозиції [11, с. 134], наприклад: *genus humanum* (Conf, IX, 6) – рід людський; *beata vita* (Conf, IV, 12) – життя блаженне; *felicitas terrena* (Conf, VIII, 7) – щастя земне; *spiritalis creatura* (Conf, XIII, 8) – духовні створіння; *domus fidelium* (Conf, IX, 8) – домівка вірних та ін.

Атрибутивні відношення часто виникають і при сполученні іменника з іменником, один з яких виступає атрибутивним генетивом: *pater orphanorum* (Conf, IX, 12) – батько сиріт; *alae caritatis* (Conf, IV, 16) – крила любові; *flamma pietatis* (Conf, X, 31) – полум'я побожності; *pestilentia peccatorum* (Conf, IX, 9) – пошестя гріхів та ін. Атрибутивний генетив може бути також виражений герундієм: *taedium vivendi* (Conf, IV, 6) – нехоть до життя; *metus moriendi* (Conf, IV, 6) – страх смерті.

Об'єктні відношення в словосполученні виникають при такій семантико-граматичній взаємодії компонентів, коли головне слово вимагає свого поширення іменником – назвою об'єкта, на який спрямована чи з яким пов'язується дія. Об'єктні відношення властиві передусім термінологічним словосполученням з головним словом-дієсловом, що вимагає поширення знахідним відмінком іменника (*inimicitias excitare* (Conf, IX, 9) – розпалювати ворожнечу; *dominum rogare* (Conf, III, 12) – просити Бога (молитись); *iustum benedicere* (Conf, X, 1) – благословляти праведника; *impium iustificare* (Conf, X, 1) – виправдати грішника), причому такі словосполучення є семантично обмеженими: головне слово в них позначає дію, стан, а залежне – власне об'єкт цієї дії, стану [9, с. 207]. Об'єктні відношення можуть також виникати між двома іменниками: *praeda volatilibus* (Conf, I, 17) – здобич птахам; *rector caelitus et terrenorum* (Conf, IX, 8) – цар усього, що є на небі і на землі; *dominus caeli et terrae* (Conf, V, 10) – Бог неба і землі; *mediator dei et hominum* (Conf, VII, 18) – посередник між Богом та людьми.

Обставинні відношення виникають у словосполученні, коли головний член виражає дію, стан, різні обставини місця, часу, умови, причини, способу дії і т.д., а залежний є виразником їх

характеристики. Серед досліджуваних термінів-словосполучень виявлено найменування, які виражають **обставину місця**: *in fidei cunabulis* (Conf, V, 5) – у колиці віри; *in regione mortis* (Conf, IV, 12) – в околицях смерті; *thesaurus in caelis* (Conf, VIII, 12) – скарб на небі та **означально-обставинні**: *bis mori* (Conf, V, 9) – двічі вмирати (душею і тілом); *prosternere crebris orationibus* (Conf, VIII, 6) – часто стояти навколішках з молитвою; *inferbui sperando* (Conf, IX, 4) – закипів надією; *induitus humilitate* (Conf, IX, 6) – одягнутий у покору. У межах цієї підгрупи можемо також розглянути словосполучення *spiritu pauperes* (Conf, VIII, 6) – убогі духом, яке є прикладом обставини обмеження або так званого *ablativus limitationis*, який виражає обмеження простору застосування дії чи висловлювання.

Апозитивні відношення властиві для терміносполучень, що складаються з опорного та конкретизуючого слова. Інакше кажучи, такі відношення виникають між прикладкою і пояснюваним нею іменником. Такий тип семантико-синтаксичних зв'язків нерідко зустрічається у РТЛМ: *Esaias propheta* (Conf, IX, 5) – пророк Ісаї; *virgo Maria* (Conf, V, 10) – Діва Марія; *dominus Iesus* (Conf, VII, 9) – Господь Ісус; *Iesus Christus* (Conf, III, 6) – Ісус Христос; *flumen Iordanis* (Conf, XIII, 2) – ріка Йордан; *basilica Anastasis* (Per. Aeth. XXIV, 10) – базиліка Воскресіння; *ecclesia Martyrio* (Per. Aeth. XXVII, 3) – церква Мартиріон; *liber Genesis* (Per. Aeth. VII, 7) – Книга Буття та ін.

Комплексивні відношення виникають у стійких, синтаксично цілісних словосполученнях, коли головне слово потребує смислового доповнення [5, с. 23], та зазвичай виступають одним членом речення. У РТЛМ прикладом такого зв'язку можуть слугувати терміносполучення: *memoriae concupiscentiae* (Per. Aeth. V, 10) – могили пожадливості; *terra repromissionis* (Per. Aeth., XII, 5) – земля обітована; *arbor veritatis* (Per. Aeth. VIII, 4) – дерево пізнання; *regnum caelorum* (Conf, I, 19) – царство небесне; *antistes pietatis* (Conf, VI, 2) – служник побожності (єпископ) та ін.

З погляду структури релігійних термінологічних словосполучень, ми дотримуємось класифікації І. Вихованця, який запропонував поділ словосполучень на прості й ускладнені і, відповідно, двокомпонентні словосполучення зарахував до простих, три- і багатокомпонентні – до ускладнених [1, с. 195–196].

Застосовуючи комбінаторні методи вивчення лексики, зокрема моделювання, можна виділити структурні моделі термінів, які вказують на частининомовну належність і на морфемний склад компонентів терміна, а також на розташування елементів у складеному терміні [6, с. 63].

І. Прості словосполучення (двокомпонентні). Унаслідок структурного аналізу досліджуваних терміносполучень було з'ясовано, що серед них кількісно переважають двокомпонентні сполуки, а найбільш поширеною є модель **прикметник + іменник** (моделі A+S та S+A): *ecclesia unica* (Conf, VI, 4) – Єдина Церква; *sanctus Iohannis* (Per. Aeth. XV, 6) – святий Іоанн; *vita aeterna* (Conf, I, 6) – життя вічне; *dulcis pater* (Conf, I, 18) – солодкий батько; *sancti servi* (Conf, III, 9) – святі раби; *Christiana fides* (Conf, V, 11) – християнська віра; *aqua sancta* (Conf, IX, 2) –

Святе хрещення; *spiritus sanctus* (Conf, III, 6) – Святий Дух; *vigiliae paschales* (Per. Aeth. XXVII, 1) – пасхальні чужання; *sacrilega sacramenta* (Conf, X, 35) – святотатські обряди та ін. З цього приводу Д.С. Лотте зазначав, що “сполучення прикметника з іменником зручніше, ніж іменника з іменником” [8, с. 14].

Поширеною є модель **іменник + іменник** (модель S+S), яку можна поділити на два різновиди:

1) терміносполучення, компонентом яких є прикладка (модель Snom+Snom): *regnator deus* (Conf, III, 8) – Цар Бог; *apostol Paul* (Conf, VII, 21) – Апостол Павло; *Iudas Scariothes* (Per. Aeth. XXXIV, 1) – Іуда Іскаріот та ін.

2) терміносполучення, компонентом яких є атрибутивний генетив (модель S+Sgen та Sgen+S): *Iudaeorum lex* (Conf, V, 11) – єврейський закон; *ressurrectio Domini* (Per. Aeth. XXIV, 10) – Воскресіння Господнє; *ecclesia Christi* (Conf, VIII, 2) – церква Христова; *superstitiones gentilium* (Conf, VI, 2) – поганські забобони; *cantus ecclesiae* (Conf, X, 33) – церковний спів; *lector psalmi* (Conf, X, 33) – читець псалмів; *fons vitae* (Conf, III, 8) – Джерело життя; *sarcina miseriae* (Conf, IV, 7) – тягар нещастя та ін.

Меншою мірою в релігійній термінології представлено модель **іменник+дієслово** (модель S+V та V+S): *dominum rogare* (Conf, III, 12) – просити Бога (молитись); *deo servire* (Conf, VIII, 6) – служити Господові; *deo gratiam agere* (Per. Aeth. XVI, 4) – дякувати Господові; *aspera lenire* (Conf, IX, 4) – пом'якшувати тернистий шлях; *carne solvere* (Conf, IX, 3) – звільнитися з тіла; *exsurgere a mortuis* (Conf, VIII, 5) – воскреснути з мертвих; *cantare psalmum* (Conf, IX, 12) – співати псалом; *dicare virginitatem* (Conf, VIII, 6) – присвятити дівоцтво; *inclinare caput* (Per. Aeth. XXIV, 6) – преклонити голову; *tradere dominum* (Per. Aeth. XXXIV) – зрадити Господа та ін.

Окрім іменників, прикметників та дієслів, у складі термінологічних словосполучень можуть функціонувати й інші частини мови:

– **займенник** (модель S + Pron): *rex noster* (Conf, I, 19) – Цар Наш; *servus tuus* (Conf, VIII, 1) – Раб Твій; *omnipotentia tua* (Conf, II, 2) – Всемогутність Твоя; *mirabilia tua* (Conf, VIII, 6) – Чудеса Твої; *fidelis tua* (Conf, II, 3; III, 11) – вірна Раба Твоя; *panis tuus* (Conf, VI, 3) – Хліб Твій; *divitiae meae* (Conf, IX, 1) – Багатство мое та ін.

– **дієприкметники** (модель S + Part / Part + S): *maerore attonitus* (Conf, IX, 11) – охоплений горем; *incrassatus corde* (Conf, VII, 1) – з важким серцем; *superstitione involutus* (Conf, VI, 7) – заплутаний темрявою забобону; *iubente Deo* (Per. Aeth., XVII, 1) – за велінням Божим; *spiritus ambulans* (Conf, IV, 15) – дух-блудник.

II. Ускладнені словосполучення складаються з трьох та більше компонентів. У досліджуваній терміносистемі найчастотнішими є **трикомпонентні** термінологічні об'єднання, представлені такими моделями:

– **іменник + іменник + іменник** (модель S + S + S): *Iesus filius Nave* (Per. Aeth., V, 4) – Ісус Навин; *homo Christus Iesus* (Conf, VII, 18) – людина Ісус Христос; *servitus saecularium negotiorum* (Conf, VIII, 6) – неволя земних турбот; *vinculi desiderii concubitus* (Conf, VIII, 6) – пута тілесних бажань; *miles castrorum caelestium* (Conf, X,

31) – воїн небесних таборів; *titulus uxoris Lota* (Per. Aeth. XII, 6) – стовп дружини Лота тощо.

– **прикметник + іменник + іменник** (модель Adj + S + S): *sanctus Iohannis baptista* (Per. Aeth., XV, 6) – Святий Іоанн Хреститель; *grandis sarcina miseriae* (Conf, IV, 7) – великий тягар нещастя; *sanctum lignum Crucis* (Per. Aeth., XXXVII, 1) – Святе дерево Христа; *sanctus Helias propheta* (Per. Aeth., IV, 2) – святий пророк Ілля; *pious famulus dei* (Conf, XII, 15) – вірний Раб Божий; *ubera deserta heremi* (Conf, VIII, 6) – урожайні безлюддя пустель (метаф.)

– **іменник + прикметник + іменник** (модель S + Adj + S): *scripturae novi testamenti* (Conf, V, 11) – писання Нового Заповіту; *dominae venerabiles sorores* (Per. Aeth. III, 8) – високошановні пані сестри; *oraculum sancti spiritus* (Conf, XII, 15) – віщування Святого Духа; *hortus sancti Iohannis* (Per. Aeth. XV, 3) – сад Святого Іоанна; *memoria sancti Gethae* (Per. Aeth. XVI, 1) – могила святого Гефи; *corpus sancti martyris* (Per. Aeth. XX, 5) – тіло святого мученика; *dies dominica paschae* (Per. Aeth. XL, 2) – пасхальна неділя тощо.

– **прикметник + іменник + займенник** (модель Adj + S + Pron): *sanctum oraculum tuum* (Conf, VI, 3) – святе твоє віщування; *mansuetus grex tuus* (Conf, VIII, 2) – Смирненне стадо твоє; *futurum iudicium tuum* (Conf, VI, 16) – грядущий Суд Твій; *spiritualis mater nostra* (Conf, VII, 1) – наша духовна матір; *unigenitus filius tuus* (Conf, VII, 9) – Єдинородний син твій, *rectum iudicium tuum* (Conf, VII, 3) – Праведний Суд Твій.

– **іменник + іменник + займенник** (модель S + S + Pron): *corpus unici tui* (Conf, VI, 4) – Тіло Єдиного Сина Твого; *infans fontis tui* (Conf, VIII, 2) – Син джерела ласки Твої; *humanitas filii tui* (Conf, I, 1) – людськість Сина Твого; *inmunditia spiritus nostri* (Conf, XIII, 7) – нечистота нашого духу.

– **прикметник + прикметник + іменник** (модель Adj + Adj + S): *sola certa iucunditas* (Conf, VIII, 5) – Єдина Справжня Втіха.

– **прикметник + іменник + прикметник** (модель Adj + S + Adj): *salubris herba ecclesiastica* (Conf, IX, 4) – цілюще зілля Церкви.

– **іменник + іменник + прикметник** (модель S + S + Adj): *deus salutis omnimodae* (Conf, IX, 4) – Бог всеможливих спасінь; *salus generi humani* (Conf, IX, 6) – спасіння людського роду; *sabbatum vitae aeternae* (Conf, XIII, 36) – Субота вічного життя.

– **іменник + числівник + іменник** (модель S + Num + S): *psalterium decem chordarum* (Conf, II, 8) – десятиструнна псалтир (метаф.: десять заповідей Божих).

Структура досліджуваних складених термінів може бути як безприйменникова, так і прийменникова: *per Manichaeas fallacias* (Conf, V, 13) – серед маніхейської брехні; *ex deo natus* (Conf, VII, 9) – народжений від Бога; *ad imaginem Dei* (Conf, III, 7) – за подобою Божою; *ad domini altare* (Conf, IX, 11) – перед вівтарем Господнім; *in nomine Domini* (Per. Aeth., XXV, 6) – во ім'я Господа; *de Maria virgine* (Conf, V, 10) – від Діви Марії; *thesaurus in caelis* (Conf, VIII, 12) – скарб на небі; *de incorruptibili substantia* (Conf, VIII, 1) – від нетлінної субстанції; *per baptismum regenerare* (Conf, VIII, 2) – оновитися

хрещенням; *in solitudine sedere* (Per. Aeth. XX, 5) – жити усамітнено та ін.

Чотирикомпонентні словосполучення серед термінів релігійної сфери представлені порівняно невеликою кількістю: *gaudium sollemnitatis domus tuae* (Conf, VIII, 3) – радощі урочистого свята дому твого; *futurus dispensator verbi tui* (Conf, VI, 10) – майбутній сіяч слова твого; *bonum membrum ecclesiae tuae* (Conf, IX, 8) – святий член Твоєї Церкви; *plenum purgatoribus voti pectus* (Conf, VI, 2) – серце, повне найчистіших молитов; *odores sancti templi tui* (Conf, X, 4) – пахощі Святого Храму Твого. Сюди ж зараховуємо прийменникові конструкції *natus de peccato meo* (Conf, IX, 6) – народжений з мого гріха; *sedere in cathedra mendacii* (Conf, IX, 2) – засідати на кафедрі брехні; *in nomine sancti sanctorum* (Conf, X, 22) – в ім'я святого святих тощо.

П'ятикомпонентні ТС зустрічаються вкрай рідко. Прикладом може слугувати асиндетичне

утворення *in velamento alarum tuarum speremus* (Conf, IV, 16) – під покровом крил твоїх сподіваймося.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи викладене, можемо стверджувати, що аналітичний спосіб терміноутворення у латинській релігійній термінології є продуктивним. Це можна пояснити тим, що їм притаманна точність та семантична стійкість, що є важливою вимогою до терміна.

Більшу частину досліджуваних термінологічних сполучень складають найменування з семантико-синтаксичними відношеннями, у яких один з компонентів виконує атрибутивну функцію у постпозиції чи препозиції. Серед такого типу терміносполук найпродуктивнішими є поєднання двох іменників.

Проведений аналіз структурно-семантичних та синтаксичних особливостей релігійних терміносполучень дає ґрунт для більш глибокого дослідження їх смислових особливостей, що вважаємо перспективою подальшого дослідження на матеріалі як релігійної, так і інших підмов.

Список літератури:

1. Вихованець І.Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті. Київ, 1988. 256 с.
2. Годована М. Словосполучення як джерело поповнення української термінології. Українська термінологія і сучасність : збірник наук. праць. Вип VI / за ред. Л.О. Симоненко. Київ, 2005. 448 с.
3. Даниленко В.П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания. Москва, 1977. 246 с.
4. Д'яков А.С. Основи терміноутворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ, 2000. 218 с.
5. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. 137 с.
6. Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения : учеб. пособие. Київ, 1989. 104 с.
7. Куза А.М. Українська релігійна фразеологія: особливості функціонування в сучасному мовному просторі : дис. ... канд. філол. наук. : 10.02.01 – українська мова. Львів : ЛНУ ім. І.Я. Франка, 2016. 212 с.
8. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии. Вопросы теории и методики. Москва, 1961. 158 с.
9. Мацьків П. Особливості деривації релігійних терміносполук. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2013. С. 201–209.
10. Місник Н. Аналітичні терміни у складі термінології клінічної медицини. Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр. Вип. IV. Київ : КНЕУ, 2001. С. 193–194.
11. Непийвода Н.Ф. Виразження атрибутивних відношень у терміні. *Науково-технічний прогрес і проблеми термінології* : тези доп. респ. конф. Київ, 1980. С. 134.
12. Петрина О.С. Формування та функціонування англійських та українських терміносистем банківської справи : дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2016. 202 с.
13. Продан Ю.П. Поняття «термін-фразама» у лінгвістиці. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2(1). С. 116–121.
14. Романова О. Мовний статус аналітичних термінів. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство). 2014. Вип. 19. С. 168–171.
15. Чуешкова О.В. Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект) : дис. ... канд. філол. наук. : 10.02.01. Харків, 2002. 200 с.
16. Шиленко О.А. Фразеологізація в англійській фаховій мові економіки. *Вісник Житомирського державного ун-ту. Серія : Філологічні науки*. 2010. Вип. 49. С. 228–231.

References:

1. Vykhoanets, I.R. (1988). Chastyny movy v semantiko-hramatychnomu aspekti. [Parts of speech in the semantic-grammatical aspect]. Kyiv: Naukova dumka, 256 p.
2. Godovana, M. (2005). Slovospoluchennia yak dzherelo popovnennia ukrainskoi terminolohii [Word-combinations as a source of replenishment of Ukrainian terminology]. *Ukrainska terminolohiia i suchasnist* [Ukrainian terminology and modernity]. Kyiv: KNEU, vol. VI, 448 p.
3. Danilenko, V.P. (1977). Russkaya terminologiya. [Russian terminology]. *Opyt lingvisticheskogo opisaniya*. [Linguistic Description Experience]. Moscow: Nauka, 246 p.
4. Diakov, A.S., Kyiak, T.R., & Kudelko, Z.B. (2000). Osnovy terminotvorennia: Semantychni ta sotsiolingvistychni aspekty [Fundamentals of term formation: Semantic and sociolinguistic aspects]. Kyiv: KM Academia, 218 p.
5. Zahnitko, A. (2009). Ukrainskyi syntaksys: teoretiko-prykladnyi aspekt [Ukrainian syntax: theoretical and applied aspect]. Donetsk, 137 p.
6. Kyiak, T.R. (1989). Lnhvystycheskye aspekty termynovedeniya: uchebn. posobyie [Linguistic aspects of terminology]. Kyiv, 104 p.
7. Kuza, A.M. (2016). *Ukrainska relihiina frazeolohiia: osoblyvosti funktsionuvannia v suchasnomu movnomu prostori* [Ukrainian religious phraseology: features of functioning in the modern language space]. (PhD Thesis). Lviv: LNU im. I.Ya. Franka.
8. Lotte, D.S. (1961). *Osnovy postroeniya nauchno-tekhnicheskoy terminologii. Voprosy teorii i metodiki* [Fundamentals of building scientific and technical terminology. Questions of theory and methodology]. Moscow, 158 p.
9. Matskiv, P. (2013). *Osoblyvosti deryvatsii relihiinykh terminopoluk* [Features of derivation of religious terms]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri*, pp. 201–209.

10. Misnyk, N. (2001). Analitichni termini u skladi terminolohii klinichnoi medytsyny [Analytical terms in the terminology of clinical medicine]. *Ukrainska terminolohiia i suchasnist*. Kyiv: KNEU, vol. IV, pp. 193–194.
11. Nelyivoda, N.F. (1980). Vyrzhennia atrybutyvnykh vidnoshen u termini [Expression of attributive relations in the term]. *Naukovo-tekhnichnyi prohres i problemy terminolohii*. Kyiv, 134 p.
12. Petryna, O.S. (2016). Formuvannia ta funktsionuvannia anhlovnykh ta ukrainskykh terminosystem bankivskoi spravy. [Formation and functioning of English and Ukrainian banking terminology] (PhD Thesis). Lviv, 202 p.
13. Prodan, Yu.P. (2013). Poniattia "termin-frazema" u linhvistytsi [The concept of "term-phrase" in linguistics]. *Terminolohichni visnyk*. Kyiv, vol. 2(1), pp. 116–121.
14. Romanova, O. (2014). Movnyi status analitichnykh terminiv [Linguistic status of analytical terms]. *Naukovi zapysky [Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho]*. Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky, vol. 19, pp. 168–171.
15. Chuieshkova, O.V. (2002). Analitichni nominatsii v ekonomichnii terminosystemi (strukturno-typolohichni aspekt) [Analytical nominations in the economic terminology system (structural-typological aspect)] (PhD Thesis). Kharkiv.
16. Shylenko, O.A. (2010). Frazeholohizatsiia v anhliiskii fakhovii movi ekonomiky. [Phraseologization in the English professional language of economics]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho un-tu*, vol. 49, pp. 228–231.